

Komparatystyka literacka dziś i jutro

Oddając do rąk Czytelników pierwszy tegoroczny numer „Tekstualiów”, wkraczamy w jubileuszowy, dwudziesty rok istnienia czasopisma. W wydaniu „Tekstualiów” 1/80 2025 *Komparatystyka literacka dziś i jutro* zastanawiamy się nad współczesnym miejscem oraz przyszłymi wyzwaniem najstarszego z nurtów literaturoznawczo zorientowanych studiów porównawczych – najstarszego i najważniejszego, ponieważ może poszczycić się najdłuższą tradycją badawczą i jest najlepiej ugruntowany metodologicznie. Tak sprofilowane wydanie to naturalna kontynuacja rozważań nad zagadnieniami komparatystycznymi, dla których jest miejsce na łamach czasopisma od pierwszych lat jego funkcjonowania, by wspomnieć tylko o takich zeszytach jak: *Komparatystyka – upadek czy wzlot* („Tekstualia” 4/31 2012), *Bilingwizm (fenomen pisarskiej dwujęzyczności)* („Tekstualia” 3/46 2016), *Interkulturowość* („Tekstualia” 4/51 2017), *Porównanie i metoda. Metody studiów porównawczych* („Tekstualia” 3/54 2018), *Transfery literackie – przekłady – recepcja* („Tekstualia” 2/65 2021), *Poezja lingwistyczna w przekładzie* („Tekstualia” 3/70 2022), *Leśmian w Europie i na świecie* („Tekstualia” 1/52 2018), *Sztuka przekładu/Translatoryka* („Tekstualia” 1/36 2014) czy *Romantyczne źródła komparatystyki* („Tekstualia” 1/68 2022) oraz numerach poświęconych twórcom literatur innych niż polska, poczynwszy od amerykańskiej, po słowacką, czeską, węgierską, serbską i austriacką. Jak wskazują na to tytuły kolejnych wydań, na przestrzeni lat zajmowaliśmy się zarówno aktualizacją twórczości uznanych pisarzy, jak i analizą materiałów źródłowych. Dążyliśmy do usystematyzowania wiedzy na temat początków komparatystyki literackiej, podejmowaliśmy skoncentrowaną na studiach porównawczych refleksję teoretyczną i metodologiczną, wreszcie omawialiśmy kategorie, bez których trudno wyobrazić sobie współcześnie pogłębione literaturoznawcze studia komparatystyczne, tj. bilingwizm, interkulturowość, transfery przekładowe, recepcja zagraniczna i inne.

W najnowszym numerze, podejmując rozważania na temat komparatystyki literackiej, staramy się nie tylko skoncentrować na jej kondycji tu i teraz, lecz także zwrócić się ku przyszłości. Nie byłoby to możliwe bez próby uchwycenia jej specyfiki poprzez, między innymi, refleksję na temat konceptualizacji formujących charakterystyczną dla niej problematykę oraz namysł nad swoistością medium pisma/druku jako uprzywilejowanego narzędzia literacko nadorganizowanej autorefleksji antropologicznej (zagadnienia te podejmuje w artykule *Komparatystyka literacka wobec transferów modeli myślenia i tropów. Funkcje poznawcze, pytania antropologiczne i wyzwania badawcze* Żaneta Nalewajk, wskazując w punkcie dojścia na znaczącą rolę opisową takich kategorii, jak:

translingwalność, tekst pogranicza, wielojęzyczność, interkulturowość, transfery formalne, przekłady literatury polskiej i światowej na języki regionalne, modele podmiotowości, i podkreślając konieczność wypracowania nowego języka opisu dla jej nowych form).

W numerze staramy się ponadto pogłębić rozważania na temat literatury światowej (czego wymownym świadectwem jest przekład tekstu Davida Damroscha *Ramy literatury światowej* pióra Marcina Czardybona). Wracamy też do tematu związków komparatystyki z zagadnieniami przekładoznawczymi (o czym pisze Magdalena Ukrainets w artykule *Literatura światowa i przekład – ekskurs i eks-kurs śladami tłumaczenia*). W wydaniu znalazło się również miejsce dla badań empirycznych we wspomnianych obszarach, czego przykładem są teksty Karoliny Król *Pierwszy przekład Osipa Mandelsztama na język polski. O (nie)słusznie zapomnianym tłumaczeniu z 1924 roku wiersza Za to, chto ja ruki twoi nie sumieł udierzać* i Anny Bykovej *Badanie twórczości Stefana Themersona wobec wyzwań współczesnej komparatystyki*. Ten ostatni tekst, podobnie jak ważny, przekrojowy artykuł Małgorzaty Sokalskiej *Między coverem a tłumaczeniem, fonetem a kontrafakturą. Polskie wersje zagranicznych piosenek w perspektywie komparatystycznej*, uświadamia dobitnie, kiedy badacz skoncentrowany na komparatystyce literackiej i istotnych dla niej zagadnieniach może i powinien skierować swoje poszukiwania w rejony studiów interdyscyplinarnych.

Zapraszamy też do lektury wspomnień o Leszku Szarudzie autorstwa Piotra Michałowskiego i Marka Ławrynowicza oraz poezji konkretnej Moniki Klawitter, prozy Marka Ławrynowicza, przekładów tekstów Dylana Thomasa pióra Mariana Polaka-Chlabicza oraz Anastasiji Lewkowej i Myrosława Łajuka autorstwa Magdaleny Ukrainets oraz piosenek literackich Lidii Iwanowskiej-Szymańskiej. Całości dopełniają *varia* naukowe, zawierające artykuły Leny Solskiej *Obcość pomiędzy Paryżem a Bużumburą – rozdroża tożsamości emigranta na przykładzie intermedialnej twórczości Gaëla Faye’a* i Tomasza Sahaja *Mundialowe inspiracje literackie w utworach współczesnych pisarzy polskich*.

Fotografia – Danuta Deckert